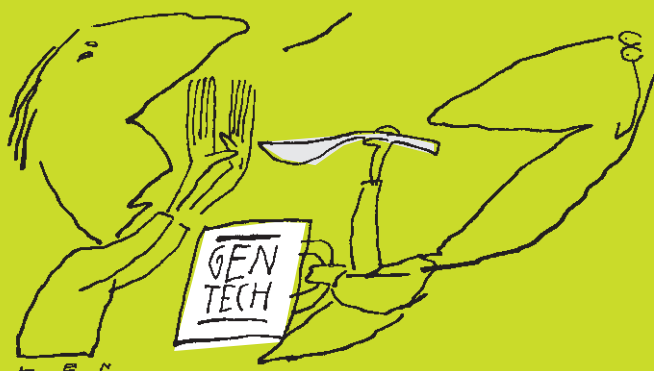

Biologische voeding is
natuurlijk **gentechvrij**

GEËN
TECH!

Voor wie is deze brochure?

Deze brochure is voor iedereen die meer wil weten over gentechnologie en de gentechvrije biologische landbouw. Wat houdt gentech precies in, waar wordt de techniek voor gebruikt en wat zijn de gevolgen? En als gentech goed is voor het milieu, zoals vaak wordt beweerd, waarom is de biologische landbouw dan tegen? Op deze vragen krijgt u antwoord in deze brochure. Hierbij beperken we ons tot genetische manipulatie van landbouwgewassen.

Moeilijke woordenlijst

Biodiversiteit > variatie in soorten planten en dieren

DNA > de drager van erfelijke eigenschappen

Gen > een stukje DNA dat hoort bij een bepaalde eigenschap

Genetische vervuiling > de ongewenste aanwezigheid van ggo's in ggo-vrije gewassen

Gentechvrij > geproduceerd zonder gebruik te maken van gentechnologie

Ggo-vrij > vrij van genetisch gemanipuleerde organismen

Klassieke veredeling > verbetering van plantensoorten door kruising en selectie. Hierbij worden alleen planten gekruist die van nature ook met elkaar kunnen kruisen.

Patent > eigendomsrecht. Volgens de patentwetgeving is een gentechgewas een 'uitvinding'. Telers die deze gewassen willen telen moeten een vergoeding betalen aan de patenthouder (bijvoorbeeld zadenproducent Monsanto).

Resistentie > een plant die resistent is tegen een bepaalde ziekte heeft een verhoogde weerstand tegen die ziekte en is er dus beter, of helemaal, tegen bestand.

Transgeen gewas > genetische gemanipuleerd gewas

Wat is gentechnologie?

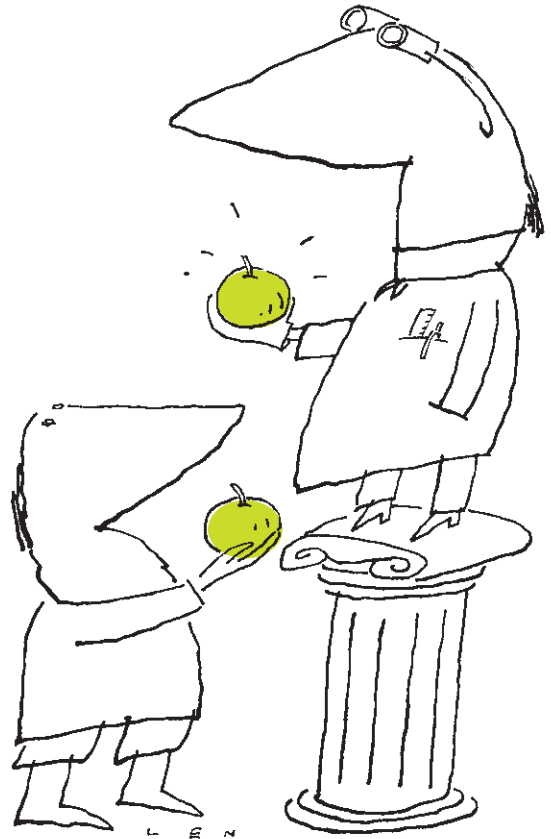
Gentechnologie wordt ook wel genetische manipulatie of genetische modificatie genoemd. Het is een techniek waarmee onderzoekers proberen eigenschappen van het ene organisme over te brengen op een ander organisme. Dit doen ze door een stukje DNA (zie kader) bijvoorbeeld van een bacterie, in te bouwen in het DNA van een ander organisme, bijvoorbeeld een plant. Een organisme dat met deze DNA-techniek wordt gemaakt heet een transgeen organisme of een genetisch gemanipuleerd organisme (ggo).

Met behulp van genetische manipulatie kunnen *in theorie* allerlei eigenschappen in een plant worden ingebouwd. Zo zouden planten bijvoorbeeld minder gevoelig kunnen worden gemaakt tegen ziekten en plagen, of beter bestand tegen zout water of droogte.

Onvoorspelbaar

Intussen zijn onderzoekers erachter dat DNA heel ingewikkeld in elkaar zit. Je kunt niet zomaar 'een eigenschap' uit een plant knippen en in een andere plant plakken. De meeste eigenschappen van planten worden door meerdere genen bepaald en van veel stukken DNA is de functie nog helemaal niet bekend. Bovendien hebben milieumomstandigheden, bijvoorbeeld temperatuur, de mest en bodem waarop een plant groeit, ook een belangrijke invloed op erfelijke eigenschappen. Dat maakt de gevolgen van transgene gewassen in de natuur, en voor de dieren en mensen die ze eten onvoorspelbaar.

Prof M. Haring, Universiteit van Amsterdam:
"Genetische manipulatie werkt niet zo snel, onvoorspelbaar en precies als soms wordt beweerd. Het is juist een kwestie van vaak proberen en afwachten of het ingebouwde gen het gewenste effect heeft. Eigenschappen, zoals resistentie tegen een bepaalde ziekte, die planten via klassieke veredeling hebben verkregen zijn over het algemeen stabiel en duurzamer."

Alle mensen, dieren, planten en bacteriën bestaan uit cellen. In die cellen zit DNA. Dit DNA is de drager van erfelijke eigenschappen. Bijvoorbeeld de kleur van je haar of de aanleg voor een bepaalde ziekte. Een stukje DNA dat hoort bij een bepaalde eigenschap noemen we een gen.

Waar wordt gentechnologie in de landbouw voor gebruikt?

In de praktijk worden voor landbouwgewassen vooral twee toepassingen van gentechnologie gebruikt: planten worden resistent gemaakt tegen bestrijdingsmiddelen of tegen insectenvraat. Veruit de meest gebruikte toepassing is soja of maïs die resistent is gemaakt tegen het onkruidbestrijdingsmiddel Roundup.

Jeroen Scharroo van Greenpeace: "In Argentinië is 99% van de soja genetisch gemanipuleerd. Deze sojaplanten zijn resistent gemaakt tegen Roundup, waardoor boeren dit onbeperkt kunnen spuiten zonder dat hun gewas wordt aangetast. Door dit gemak voor de boeren en de goede sojaprijs is het oppervlak van geteelde soja in acht jaar meer dan verdubbeld. De ontbossing in Argentinië verloopt hierdoor sneller dan waar ook ter wereld. Inmiddels is niet alleen het gebruik van Roundup gestegen, Argentijnse boeren gebruiken ook steeds meer kunstmest omdat de gronden door de intensieve monocultuur in snel tempo uitgeput raken."

Een andere veel gebruikte toepassing is maïs en katoen resistent maken tegen schadelijke insecten, door te zorgen dat ze zelf een gif gaan produceren. Hiervoor worden genen uit een bodembacterie ge-

bruikt, de zogenaamde 'Bt-genen'. Deze toepassing heeft in de praktijk laten zien hoe onbetrouwbaar gentechnologie kan zijn. Bijvoorbeeld bij Bt-katoen blijkt de resistentie tegen schadelijke insecten niet altijd te werken, met mislukte oogsten als gevolg.

Voor zaadbedrijven is de ontwikkeling van transgene zaden big business omdat ze er patent op kunnen aanvragen. Hierdoor kunnen ze voor alle verkochte zaden een extra vergoeding vragen, en moeten de telers elk jaar opnieuw zaad kopen.

Het overgrote deel van alle transgene gewassen wordt geteeld in vijf landen: de Verenigde Staten, Argentinië, Brazilië, China en Canada. Het gaat voornamelijk om maïs, soja, koolzaad en katoen. Het areaal ggo-teelt neemt nog elk jaar toe.

Tegelijkertijd worden de nadelen voor boeren en milieu ook steeds duidelijker zichtbaar. Zie ook pagina 6.

Ontwikkelingen in Europa

In Europa worden op commerciële schaal transgene gewassen geteeld in Spanje en Frankrijk en in enkele Oost-Europese landen. Daarnaast vinden er in veel landen, waaronder Nederland, veldproeven plaats om de gewassen op kleine schaal te testen. Ook wordt op grote schaal gotech-soja geïmporteerd voor gebruik in veevoer. In Europa is, in tegenstelling tot de Verenigde Staten, slechts een beperkt aantal maïs- en sojarassen toegestaan voor menselijke consumptie.

De weerstand tegen gentechnologie is in Europa erg groot. Uit opiniepeilingen blijkt elke keer opnieuw dat een meerderheid van de consumenten geen ggo's wil eten. De belangrijkste reden hiervoor is dat ze geen vertrouwen hebben in de veiligheid van ggo-voedsel.

Het aantal ggo-vrije gebieden in Europa groeit. Veel lokale en regionale overheden zijn bezorgd over de gevolgen van gentechnologie voor het milieu en de menselijke gezondheid. Bovendien geloven ze niet dat het mogelijk is om ggo's te telen zonder de ggo-vrije gangbare en biologische

teelten te besmetten. Daarom willen ze zelf kunnen beslissen over het gebruik van gentechnologie in hun regio. Inmiddels hebben grote delen van Griekenland, Italië, Frankrijk, Oostenrijk en Polen zichzelf ggo-vrij verklaard. In Nederland is Culemborg de eerste ggo-vrije gemeente. Kijk voor een overzicht op: www.gmofree-europe.org

Nederland

In Nederland vindt in 2006 nog geen commerciële ggo-teelt plaats. Er zijn wel plannen. Het bedrijf AVEBE wil aardappels in de markt zetten die zo gemanipuleerd zijn dat ze nog maar één soort zetmeel bevatten. Deze zogenaamde amylopectine aardappel kan worden gebruikt voor toepassing in de industrie waar van dit zetmeel bijvoorbeeld papier wordt gemaakt. De amylopectine aardappel kan overigens ook zonder gebruik van gentechnologie gemaakt worden.

Volgens boerenorganisatie LTO neemt het draagvlak onder boeren toe voor het gebruik van genetisch gemanipuleerde Bt-maïs. Deze maïs is resistent gemaakt tegen vraat door de maïswortelkever. Deze kever vormt in veel landen een plaag en is ook al in Nederland gesignaleerd. Echter, hoe resistent is deze Bt-maïs tegen de maïswortelkever? Zie bladzijde 8 voor de ecologische oplossing. Kijk voor actuele informatie op www.vrom.nl/biotechnologie.

De belofte en de praktijk

Milieu

Voorstanders menen dat gentechnologie goed is voor het milieu. Door het toepassen van gentechnologie zouden er minder bestrijdingsmiddelen gebruikt hoeven worden, of in ieder geval minder schadelijke bestrijdingsmiddelen.

In de praktijk blijkt echter vaak dat het gebruik van bestrijdingsmiddelen na enkele jaren toeneemt. Doordat bij ggo-teelt op grote schaal gebruik wordt gemaakt van één bestrijdingsmiddel, ontstaat er een verschuiving in de samenstelling van onkruiden op de akkers. Onkruiden die beter bestand zijn tegen het betreffende bestrijdingsmiddel zijn in het voordeel en komen steeds meer voor. Na verloop van tijd moeten boeren andere, sterkere, chemische middelen inzetten om ook die onkruiden de baas te blijven. De biologische teelt maakt geen gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen en is in dat opzicht dus aantoonbaar beter voor het milieu.

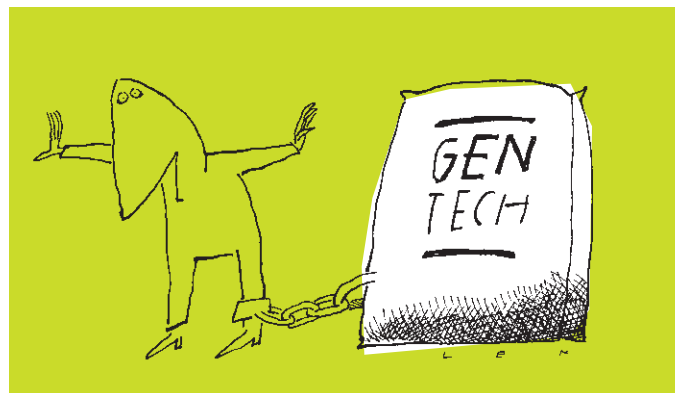
Tegenstanders zien nog een ander groot nadeel aan de teelt van transgene gewassen: de 'genetische vervuiling' van natuur en milieu. Deze vervuiling is onomkeerbaar en dus definitief. Zaden en stuifmeel verspreiden zich via de wind of insecten vaak kilometers ver. Door uitkruising kunnen de vreemde genen vervolgens terechtkomen in wilde (verwante) planten of in de planten van andere boeren die hetzelfde soort gewas verbouwen. Zo kan in grote delen van Canada geen biologisch koolzaad meer worden verbouwd als gevolg van de teelt van transgeen koolzaad. Uit Britse veldproeven blijkt bovendien dat de genen van transgeen koolzaad ook in wilde planten terecht kunnen komen. Herik, verre familie van koolzaad, blijkt na kruisbestuiving de resistentie tegen bestrijdingsmiddelen te hebben overgenomen. Hierdoor is dit akkeronkruid nog moeilijker te bestrijden.

Wereldvoedselprobleem

Volgens sommige wetenschappers en politici kan gentechnologie bijdragen aan de oplossing van het wereldvoedselprobleem. Bijvoorbeeld door te zorgen voor hogere opbrengsten. Critici wijzen erop dat honger in de eerste plaats een probleem is van een slechte verdeling van het voedsel. Er is meer dan voldoende te eten op de wereld.

In de praktijk richten gotechbedrijven zich nog nauwelijks op de gewassen van boeren in ontwikkelingslanden (zie blz 4). Het eerste transgene gewas dat ook in ontwikkelingslanden wordt geteeld is Bt-katoen. Helaas worden de beloftes van de zaadbedrijven niet waargemaakt. Als de opbrengst al hoger is, is dit tijdelijk en wordt dit voordeel geheel teniet gedaan door de veel hogere zaadprijs.

Harrie Oppenoorth van Hivos, een humanistische ontwikkelingsorganisatie: "Kleine boeren in ontwikkelingslanden hebben hun gewassen vaak in de loop van vele generaties aangepast aan lokale omstandigheden zoals arme grond en droogte. Ze bewaren elk jaar een deel van hun oogst voor hergebruik van het zaad. Ze kiezen voor een grote diversiteit aan rassen, zodat altijd een deel van de gewassen het redelijk doet. Gotechbedrijven hebben deze zelfvoorzienende boeren niks te bieden."

Monopoliepositie

Doordat zaadbedrijven patent kunnen krijgen op de gemanipuleerde zaden, hebben ze veel invloed op het aanbod en de prijs. Boeren moeten elk jaar opnieuw zaad kopen en 'royalties' betalen aan de patenthouder. De monopoliepositie van een paar grote bedrijven op de zaadmarkt vormt een bedreiging voor de wereldvoedselproductie.

Dr. Vandana Shiva, Indiase campagneleidster voor het behoud van biodiversiteit: "multinationals als Monsanto zijn erop uit om via patenten op zaden de landbouw wereldwijd in hun greep te krijgen. Rijst is een gewas dat eeuwenlang is verbouwd en verrijkt door boeren over de hele wereld. En nu zou één groot bedrijf op die erfenis het alleenrecht krijgen? Dat is natuurlijk te gek voor woorden."

Gelukkig kiezen steeds meer boeren in Derde Wereldlanden juist voor de biologische methode. Doordat de gewassen sterker zijn en de bodemstructuur beter is (een biologische bodem kan meer water opnemen en vasthouden) zijn de opbrengsten soms zelfs hoger dan bij gangbare landbouw. Zeker op de lange termijn. Biologische landbouw scoort in vergelijking met gangbare landbouw vooral goed bij extreem droge en natte periodes.

Gezondheid

Voorstanders van gentechnologie zien grote mogelijkheden om met gentech 'beter' voedsel te produceren. Bijvoorbeeld rijst met extra vitamine A. Door eenzijdige voeding hebben veel mensen in ontwikkelingslanden een tekort aan vitamine A wat tot blindheid kan leiden. Totnogtoe heeft de zogenoemde 'gouden rijst' echter niet het gewenste effect. Het gehalte aan bèta-caroteen (de belangrijkste bouwstof van vitamine A) bleek te laag, en zonder vet in het dieet wordt de stof niet opgenomen. De WHO, de wereldgezondheidsorganisatie

van de Verenigde Naties stelt dat op de langere termijn een gevarieerd dieet de beste oplossing is.

Over eventuele negatieve gevolgen van gentechvoedsel voor onze gezondheid, is nog weinig bekend. Systematisch consumentenonderzoek is nooit gedaan. Een van de risico's waar wetenschappers voor vrezen is het ontstaan van superbacteriën die resistent zijn tegen antibiotica. Sommige transgene gewassen bevatten namelijk een (bacterie)gen voor antibioticaresistentie. Er bestaat een reële kans dat dit vreemde bacterie-DNA door bacteriën in het maagdkanaal van mensen en dieren wordt opgenomen. Deze kunnen daardoor ook een resistentie tegen het betreffende antibioticum ontwikkelen. Deze antibiotica kunnen dan niet meer voor medische doeleinden worden gebruikt.

Daarnaast zijn in verschillende onderzoeken aanwijzingen gevonden dat (proef-)dieren nadelige gevolgen ondervinden van het eten van gemanipuleerde gewassen. Bijvoorbeeld door het eten van Bt-mais (zie kader).

Uit onderzoek is gebleken dat ratten die tijdens een proef genetisch gemanipuleerde maïsoort (MON 863) gegeten hadden, afwijkingen vertoonden in de samenstelling van hun bloed. Ook ontwikkelden ze kleinere nieren dan normaal. De ratten die met gentechvrije maïs gevoerd waren, hadden dergelijke afwijkingen niet. Volgens het biotechbedrijf Monsanto en de Europese Voedsel en Waren Autoriteit (EFSA) zijn de afwijkingen niet significant. Daarmee is de zorg bij Europese burgers echter niet weggenomen. Milieu- en consumentenorganisaties eisen onafhankelijk onderzoek. Kijk voor actuele informatie op: www.foeeurope.org/GMOs

Kijk voor actuele informatie op: www.foeeurope.org/GMOs

Waarom is de biologische landbouw tegen gentechnologie?

...uit respect voor planten en dieren

Henk Verhoog, bio-eticus Louis Bolk Instituut: "Bij gentechnologie worden natuurlijke kruisingsbarrières doorbroken. Er worden eigenschappen van organismen gecombineerd die in de natuur nooit gecombineerd zouden kunnen worden. Dit is onnatuurlijk en getuigt niet van respect voor planten en dieren. Hun integriteit wordt aangetast."

...omdat het niet duurzaam is

Bert van Ruitenbeek, directeur Biologica: "De plant is geen machine waarin je zomaar een onderdeel kunt veranderen. Het toevoegen van een gen biedt geen structurele oplossing tegen een bepaalde ziekte of plaag. Gentechnologie is korte termijn denken. In monoculturen wordt vroeg of laat de resistentie weer doorbroken."

...vanwege de bedreigingen voor de biodiversiteit

Jurgen Tack, bioloog bij het Belgisch Instituut voor Natuurbehoud: "Wie in een gewone supermarkt rondkijkt, krijgt misschien de indruk dat er steeds meer keus komt. Het aantal voedingsproducten neemt inderdaad toe, maar die zijn alleen maar verschillend verpakt, samengesteld en bewerkt. Het aantal planten- en diersoorten waarvan deze producten worden gemaakt neemt juist af. Tweederde van de totale voedselproductie is afkomstig van maar drie gewassen – tarwe, maïs en rijst – en vijfenegentig procent van slechts dertig soorten. Dat is een wel erg smalle basis. Eén vernietigende gewasziekte en we hebben een wereldwijde crisis." Volgens Tack past de opkomst van de gentechnologie ook in dat plaatje: "Het leidt uiteindelijk tot grootschalige monoculturen en een verdere vershraling van de biodiversiteit."

...omdat we landbouw en ecosysteem als één geheel zien

Edith Lammerts van Bueren, hoogleraar biologische plantenveredeling in Wageningen: "Er wordt steeds gedaan alsof gotech problemen oplost in de landbouw die je anders niet op kunt lossen. Maar daar hebben we eigenlijk nog geen goede voorbeelden van gezien. Je kunt ook een ecologische invalshoek kiezen. In Oost-Afrika bijvoorbeeld, is de bestrijding van de maïsstengelboorder een groot probleem. Gentechnologen stellen voor om genetisch gemanipuleerde Bt-maïs te telen, waardoor de boeren volledig afhankelijk worden van de jaarlijkse aankoop van duur 'high-tech' zaaizaad. Het alternatief is om tussen de maïs *Desmodium* te zaaien. Deze plant heeft een geur die de stengelboorder afstoot en kan bovendien stikstof uit de lucht binden. Tegelijkertijd wordt rondom de maïscellen een hoge grassoort Napier geteeld. De geur van Napier trekt de stengelboorder aan en leidt hem zo af van het hoofdgewas maïs. Napier kan bovendien als veevoer gebruikt worden. Een multifunctionele oplossing dus die boeren zelf kunnen toepassen."

...omdat we het risico niet hoeven te nemen

Jan Velema, directeur Vitalis Biologische Zaden: "In de biologische veredeling proberen we rassen te ontwikkelen die het goed doen onder biologische teeltomstandigheden. Robuuste rassen met een sterk ontwikkeld wortelstelsel en een brede weerstand tegen ziekten en plagen."

...omdat we graag met de natuur samenwerken

Sjoerd de Hoop, biologisch-dynamisch melkvee-houder: "Boeren schieten er niks mee op. Hogere productie, ziekteresistentie of een lagere onkruid-druk zijn vaak effecten voor een korte termijn. Bovendien, door gentech raken boeren meer vervreemd van de natuurlijke levensprocessen. Biologische telers kiezen er juist voor om met die natuurlijke levensprocessen samen te werken. We proberen om de verbeteringen te vinden binnen het gehele systeem."

...omdat het de keuze voor ggo-vrij voedsel in gevaar brengt.

Hierover gaan de volgende hoofdstukken.

Kenmerken van de biologische landbouw:

- Kenmerken van de biologische landbouw:
- Werken zonder chemisch-synthetische bestrijdingsmiddelen, kunstmest en gentech.
- Gezondheid en welzijn van mens en dier staan voorop.
- Oplossingen zoeken binnen het ecosysteem. Ziektes worden bijvoorbeeld tegengegaan door te werken aan een gezonde bodem, planten te telen met een sterke natuurlijke weerstand en te variëren met gewassen op een perceel (vruchtwisseling).
- Grotere biodiversiteit op en rondom het bedrijf.

Keuzevrijheid voorop

Voor- en tegenstanders van gentechnologie zijn het erover eens dat keuzevrijheid (wel of geen ggo's op je bord) een recht is. Niet alleen voor consumenten maar ook voor boeren en de handel.

Volkert Engelsman van Eosta, een Europees handelsbedrijf in biologisch fruit: "Het gros, ruim 80% van de Europese supermarkten, wil niks van gentech weten. Ze hechten dus veel belang aan gegarandeerd gentechvrije producten. Het behoud van een gentechvrije biologische productie is daarom van levensbelang voor onze export."

De biologische sector wil graag ggo-vrij blijven. In de biologische landbouw wordt daarom geen gebruik gemaakt van genetisch gemanipuleerde organismen of daarvan afgeleide producten. Dit is wettelijk vastgelegd in de Europese regels voor de biologische landbouw (EG/2092/91). Ook het merendeel van de Europese consumenten wil geen ggo's eten. Om consumenten een keuze te geven is er sinds april 2004 Europese wetgeving voor etikettering van ggo's. Helaas zitten er nog veel gaten in deze wet (zie kader).

Patricia Schutte, Voedingskundige bij Stichting Voedingscentrum Nederland: "Consumenten moeten een bewuste keuze kunnen maken. Met de nieuwe Europese regels moet op het etiket zichtbaar zijn of bij een product genetische modificatie is toegepast. Bewuste consumenten kunnen daarvoor gericht kiezen. Ontbreekt die informatie en wil je voedsel zonder gentechnologie, dan kun je het beste biologische producten kopen."

Regels voor etikettering

- Drempelwaarde

Als een product ggo's bevat, moet dit op het etiket staan. Maar als een product minder dan 0,9% ggo's bevat en deze besmetting is 'onvoorzien' of 'technisch onvermijdelijk' hoeft dit niet vermeld te worden.

- Veevoer

In gangbaar veevoer zit tegenwoordig bijna altijd gentech-soja of gentech-maïs verwerkt. Maar gangbaar vlees, eieren en zuivelproducten afkomstig van dieren die gentech-veevoer hebben gegeten hoeven niet geëtiketteerd te worden.

- Micro-organismen

Ingrediënten die gemaakt zijn door genetisch gemanipuleerde micro-organismen hoeven ook niet geëtiketteerd te worden. Het gaat dan bijvoorbeeld om smaakstoffen, conserveringsmiddelen en enzymen. Consumentenorganisaties protesteren hier hard tegen, omdat juist bij de productie van deze hulpstoffen vaak gebruik wordt gemaakt van gentech.

Hoe kunnen we de keten gentechvrij houden?

Door de teelt van gentech gewassen komt de keuzevrijheid van ggo-vrije boeren en consumenten in gevaar. We leven niet op een eiland dus helaas loopt ook de biologische sector het risico dat haar producten onbedoeld vervuild raken met ggo's. Dit kan gebeuren in elke schakel van de voedselketen. Om besmetting met ggo's te voorkomen nemen bedrijven nu al extra maatregelen.

Arno van Gorp, producent biologische diervoeders: "Om ons biologische diervoeder vrij te houden van ggo's maken wij steeds meer kosten voor onderzoek en DNA-analyses. Besmetting van biologische grondstoffen met ggo's kan plaatsvinden tijdens de teelt, transport en opslag. Wij hebben geïnvesteerd in een aparte productielocatie voor biologische voeders, om zodoende bij de bereiding van deze voeders de besmetting met ggo's te voorkomen. Eigenlijk zou de gentech-industrie de rekening voor de extra kosten moeten betalen."

Biologica coördineert initiatieven om de biologische sector gentechvrij te houden en zo de keuzevrijheid van boer en consument te waarborgen. Dit doet Biologica bijvoorbeeld door op nationaal en op EU niveau te lobbyen voor strenge wetgeving. Zo proberen we samen met onze internationale koepelorganisatie IFOAM voor elkaar te krijgen dat er een wet komt die zorgt dat alle zaden die ggo's bevatten, al is het maar een heel klein beetje, een etiket krijgen. Op die manier weet je als boer in ieder geval zeker wat er (niet) in je zaden zit.

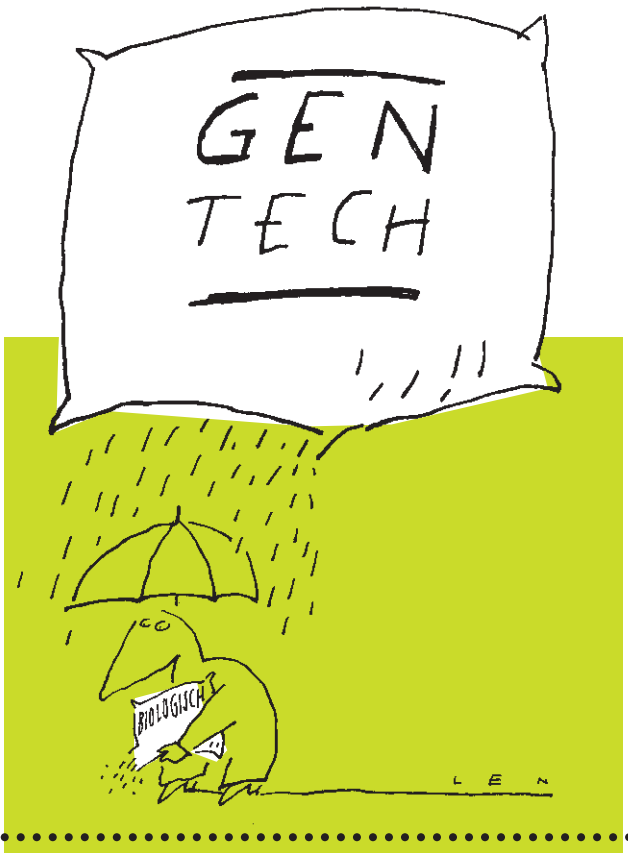
Samen met biologische boeren en tuinders en met maatschappelijke organisaties voert Biologica ook regelmatig acties, van rechtzaken tegen veldproeven tot brieven aan ministers en beleidsmakers.

Coëxistentie

Noodgedwongen probeert Biologica namens de biologische sector goede afspraken te maken over

coëxistentie, ofwel het naast elkaar bestaan van biologische, gangbare en ggo-landbouw. Hoewel er nog geen gentechteelt plaatsvindt in Nederland, is het voor een paar gewassen al wel wettelijk toegestaan. Als er in de toekomst toch ggo gewassen geteeld worden, is het belangrijk dat daar strikte regels voor zijn die de biologische sector beschermen. Kijk voor actuele informatie op www.biologica.nl/gentech onder coëxistentie.

Maike Raaijmakers, gentech-deskundige bij Biologica: "Boeren die ggo's willen gaan telen, moeten maatregelen nemen om besmetting van ggo-vrije gewassen te voorkomen. Bijvoorbeeld door isolatieafstanden (bufferzones) rondom ggo-velden aan te leggen. Daarnaast eisen wij dat ggo-vrije boeren een schadevergoeding krijgen als hun gewassen toch vervuild raken met ggo's."

Wat kunt u zelf doen?

U kunt Biologica helpen bij het behoud van een gentechnvrije voedselproductie. Bijvoorbeeld door een bijdrage over te maken op gironummer 645 94 77 o.v.v. 'gentechnvrij'.

Wij gebruiken uw financiële steun voor juridische adviezen en consumenten-voorlichting. Uw steun is hard nodig.

Door biologische producten te kopen steunt u de biologische landbouw in Nederland natuurlijk ook. U eet dan bovendien gegarandeerd gentechnvrij. Als u meer wilt doen, kunt u zich aanmelden als donateur of adoptant via onze websites www.biologica.nl en www.adopteerbiologisch.nl

Meer informatie

Voor meer informatie over gentechnologie kunt u onder andere terecht op de volgende websites:

- www.biologica.nl/gentech
- www.cogem.net (Commissie Genetische Modificatie)
- www.foeeurope.org/GMOs (Friends of the Earth)
- www.gentech.nl
- www.goedewaarenc.nl
- www.greenpeace.nl
- www.gmofree-europe.org (ggo-vrije regio's)
- www.hivos.nl
- www.overheid.nl/themas/biotechnologie
- www.saveourseeds.org
- www.voedingscentrum.nl
- www.vrom.nl/ggo-vergunningverlening

